

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/100735,Janina-Wasilojc-Smolenska-Niezlomnie-przy-Polsce.html>

Zdjęcia sygnalityczne Janiny Wasilojc (fot. z zasobu IPN)

ARTYKUŁ

Janina Wasilojc-Smoleńska. Niezlomnie przy Polsce

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa (1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej

Autor: EWA WÓJCICKA 04.05.2023

W 1943 r., wobec zagrożenia aresztowaniem za działalność konspiracyjną, wstąpiła do oddziału Antoniego Burzyńskiego ps. „Kmicic”, zamordowanego później przez sowieckich partyzantów. Zarówno po śmierci swojego dowódcy,

jak i później konsekwentnie odmawiała służby w jednostkach komunistycznych, podejmując zamiast tego służbę w podziemiu niepodległościowym.

Janina Wasiłojć-Smoleńska urodziła się 7 lutego 1927 r. w Tarkowszczyźnie. Szkołę podstawową ukończyła w Dukaszach, następnie kontynuowała edukację w gimnazjum w Święcianach. Po zajęciu wschodnich terytoriów II Rzeczypospolitej przez Sowieców, Janinie udało się uniknąć wywózki na Syberię. Od września 1940 r. zaczęła uczyć się w Niepełnej Szkole Średniej w Święcianach oraz na tajnych kompletach.

W trakcie śledztwa, które toczyło się w Bydgoszczy przez sześć tygodni, była bita, znęcano się nad nią również psychicznie. Wyrok w sprawie „Jachny” zapadł 8 marca 1947 r. Początkowo skazano ją na dwukrotną karę śmierci, po amnestii zamienioną na 15 lat więzienia.

W 1941 r., po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej, ojciec Janiny został aresztowany przez Litwinów, jednak wkrótce go uwolniono. Wówczas rodzina postanowiła opuścić tereny Litwy i przenieść się do miejscowości Miadzioł, będącej pod białoruską administracją. Tu Janina rozpoczęła pracę w konspiracji, jak również, w wieku 16 lat, została nauczycielką w białoruskiej szkole.

W 1942 r. odbyła dwumiesięczny kurs nauczycielski, po którym miała zostać zatrudniona w szkole pod warunkiem przyjęcia narodowości białoruskiej. Odmówiła. Początkowo nie pracowała, później została zatrudniona w rejonowym urzędzie miasta, gdzie wyrabiała kenkarty. Jednocześnie odbyła kurs sanitariuszki.

**Janina Wasiołć (10 od lewej) z
żołnierzami 5. Wileńskiej Brygady
AK (fot. z zasobu IPN)**

Szlakznaczony aresztowaniami

W nocy z 7 na 8 czerwca 1943 r., na wieść o planowanych przez Niemców aresztowaniach, „Jachna” (taki pseudonim przybrała w konspiracji) uciekła do „lasu”. Tu złożyła przysięgę i dołączyła do oddziału Antoniego Burzyńskiego ps. „Kmicic”. W oddziale pełniła funkcje strzelca i sanitariuszki, pomagała również w kuchni.

Gdy 26 sierpnia 1943 r. „Kmicic” został aresztowany i zamordowany przez ludzi ppłk. Fiodora Markowa (dowódcy Brygady Partyzanckiej im. Woroszyłowa), Janina Wasiołć oraz inni żołnierze Burzyńskiego zostali włączeni do oddziału im. Bartosza Głowackiego, podporządkowanego Związkowi Patriotów Polskich.

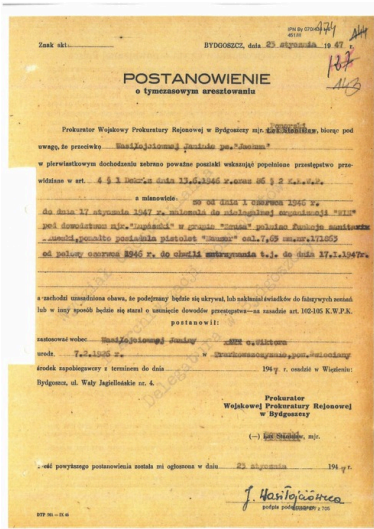
Po odmowie wstąpienia do Armii Berlinga „Jachna” została osadzona na Łukiszkach. W czasie uwięzienia używała nazwiska Barbara Wilkomirska.

Janina zdołała uciec razem z rodzicami. Przedostała się do folwarku Felino, gdzie ukrywała się przez kilka tygodni. Tu, dzięki pomocy Edwarda Rabowicza ps. „Sokrates”, dołączyła do tworzącej się 5. Wileńskiej Brygady AK. Po wydzieleniu 4. Brygady AK, trafiła pod rozkazy ppor. Longina Wojciechowskiego ps. „Ronin”, by ostatecznie znaleźć się w 2. kompanii, dowodzonej przez Feliksa Selmanowicza ps. „Zagończyk”. Pod Krawczunami jej oddział starł się z wycofującymi się Niemcami, a kilka dni później został rozbrojony przez Sowieców w miejscowości Bogusze.

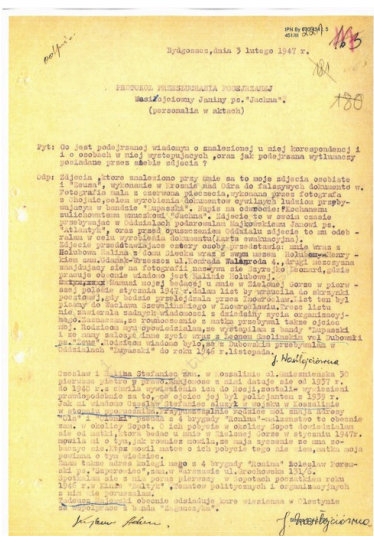
Po odmowie wstąpienia do Armii Berlinga „Jachna” została osadzona na Łukiszkach. W czasie uwięzienia używała nazwiska Barbara Wilkomirska. Po wyjściu na wolność, pod koniec października 1944 r., wjechała do Podbrodzia. Pracowała w biurze repatriacyjnym.

W marcu 1945 r. została aresztowana przez NKGB (Ludowy Komisariat Bezpieczeństwa Państwowego). Po uwolnieniu, w kwietniu tego samego roku, wyjechała do Sopotu. Po zdaniu eksternistycznej matury podjęła studia medyczne, najpierw w Poznaniu, a potem w Gdańsku.

Powróciła do działalności konspiracyjnej. Służyła w szwadronie Leona Smoleńskiego ps. „Zeus”. Do jej zadań należało: prowadzenie wywiadu, propagandy antykomunistycznej, redagowanie i kolportowanie ulotek dotyczących m.in. referendum 1946 r. „3 x Tak”.

Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu Janiny Wasiołć (z zasobu IPN)

**Fragment protokołu
przesłuchania Janiny Wasiojć (z
zasobu IPN)**

Dziewięć lat za kratami

Coraz większe zagrożenie ze strony bezpieczeństwa spowodowało, że na rozkaz Selmanowicza, w czerwcu 1946 r., wyjechała z Sopotu do Jodłówki.

W trakcie śledztwa, które toczyło się w Bydgoszczy przez sześć tygodni, była bita, znęcano się nad nią również psychicznie.

W tym okresie, już jako kapral, zajmowała się m.in.: prowadzeniem kroniki i zabezpieczaniem terenu przeprowadzanych operacji. Jednak oddział został rozformowany, a Janina (jako Janina Dubowska) oraz Leon Smoleński udali się do Zielonej Góry. Tam została aresztowana 17 stycznia 1947 r.

W trakcie śledztwa, które toczyło się w Bydgoszczy przez sześć tygodni, była bita, znęcano się nad nią również psychicznie. Wyrok w sprawie „Jachny” zapadł 8 marca 1947 r. Początkowo skazano ją na dwukrotną karę śmierci, po amnestii zamienioną na 15 lat więzienia. Wyrok odbywała w Fordonie i Inowrocławiu. Na wolność wyszła 21 maja 1956 r.

* * *

Wyjechała do Szczecina razem z Leonem Smoleńskim, którego poślubiła w 1960 r. Ukończyła studia polonistyczne na uniwersytecie w Szczecinie. Pracowała jako nauczyciel polskiego w szkołach podstawowych oraz na uczelni. Zmarła 5 sierpnia 2010 r.

Więcej interesujących materiałów na profilu Archiwum IPN

COFNIJ SIĘ